

EKSTREMAL VAZIYATLARDA HARBIY XIZMATCHILARNING AXLOQIY, JANGOVAR RUHI HAMDA VATANPARVARLIK TUYG'USINI NAMOYON BO'LISHI

Jamoat xavfsizligi universiteti

4-bosqich kursanti

Familiyam Zohirov Nodirbek Ulug'bekovich

Annotatsiya: maqolada harbiy xizmatchilarni ekstremal vaziyatlarda o'zini titish qoidalari, ularni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning zaruriyati, ular dunyoqarashining shakllanishi va o'ziga xosligi haqida fikrlar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: ekstremal vaziyatlar, shaxs, vatan, harbiy vatanparvarlik, tarbiya, vatanga sadoqat, fidoiyluk, burch.

Ekstremal holat - bu "shaxs, guruh uchun alohida ahamiyatga ega bo'lgan hayot va faoliyat sharoitlarining shunday murakkablashishidir".

Harbiy xizmatchilarning faoliyatida ko'pincha ekstremal vaziyatlar yuzaga keladi. Harbiy xizmatchilarning ekstremal vaziyatlardagi hatti-harakatlarini o'rganish xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan amalga oshirildi. V.Tomas va F.Znanetskiy insonning iqtisodiy, ijtimoiy, diniy va boshqa qadriyatlari yig'indisi hozirgi paytda uning ruhiy holatiga ta'sir qiladi, deb hisoblashadi. Bundan kelib chiqadiki, insonning har bir o'ziga xos faoliyati uning muayyan vaziyatdagi qaroridir.

Harbiy xizmatchining ushbu vaziyatdan chiqish yo'lini topishi, faoliyat holatining murakkablashishiga va katta ruhiy stressning yuzaga kelishiga qaramay, faoliyatning yuqori darajasi va samaradorligini saqlab turishi muhimdir.

R.Lazarus tahdidli vaziyat bilan kurashishning uchta strategiyasini aniqladi: Ego himoya mexanizmlari; to'g'ridan-to'g'ri harakat - g'azab yoki qo'rquv bilan birga keladigan hujum yoki qochish; haqiqiy tahdid bo'lmasa, lekin potentsial mavjud bo'lganda, ta'sirsiz kurashish.

S.Volkman va R.Lazarusning fikricha, yengish ikki asosiy vazifani bajaradi:

Tuyg'ularni tartibga solish (his-tuyg'ularga qaratilgan kurash);

Qiyinchilikni keltirib chiqaradigan muammolarni boshqarish (muammolarga yo'naltirilgan kurash).

Bu ikkala funktsiya ham eng stressli vaziyatlarda amalga oshiriladi. Ularning miqdoriy nisbati stressli vaziyatlar qanday baholanishiga bog'liq.

D. Gallager voqeani baholash shaxsning ushbu hodisani yengish uchun mavjud bo'lgan resurslar miqdoriga bog'liqligini taxmin qildi. Agar shaxs resurslarni yetarli emas, deb baholasa, bu hodisa tahdid sifatida qabul qilinadi. Odatda stressga chidamli odamlar o'z resurslarini yetarli darajada baholaydilar va stressli hodisalarni o'zgarishlar sifatida qabul qiladilar.

A.Nezu, T.Zurilla, M.Goldfrid birinchi bo'lib shaxs tomonidan ekstremal vaziyat yuzaga kelgan muammolarni psixologik yechish jarayoni yoki yengish jarayonini tasvirlab berdi. Bu faol kurash xulq-atvorini shakllantirish - muammolarni hal qilish strategiyasini o'rganishda nazariy jihatdan muhim moment edi.

1. Muammoga yo'naltirish, umumiy tanishish uchun kognitiv va motivatsion komponentlarni bog'lash.

2. Muammoni aniqlash va shakllantirish, uni aniq atamalar bilan tavsiflash va aniq maqsadlarni aniqlash.

3. Muqobil variantlarni yaratish, muammoning ko'plab mumkin bo'lgan echimlarini ishlab chiqish.

4. Muammoning optimal yechimini tanlash.

5. Yechimni keyingi tekshirish bilan amalga oshirish, uning samaradorligini tasdiqlash.

Inqirozli vaziyatlarda harbiylarning xulq-atvorini yengish muammosini ishlab chiqish stressni yengishning buzg'unchi va konstruktiv strategiyalarini aniqlashga imkon berdi, bu harbiy xizmatchilarni individual va guruhli psixologik tayyorlash bo'yicha ekstremal vaziyatlarda adekvat javob berish uchun tavsiyalar va o'quv dasturlarini ishlab chiqishda muhim bosqich bo'ldi.

L.D. Bitekhtina, ekstremal vaziyatlarda harbiy xizmatchilarning hatti-harakatlarini o'rganib, bu ko'p jihatdan ular shaxsiy xususiyatlar bilan bog'liq degan xulosaga keldi. Vaziyatni askar tomonidan idrok etish va uning qiyinligi, ekstremallik darajasini baholashga

quyidagi omillar ta'sir qiladi: o'z-o'zini hurmat qilishning ijobiy darajasi, o'ziga ishonch, sub'ektiv nazorat darajasi, ijobiy fikrlashning mavjudligi; muvaffaqiyatga erishish uchun motivatsiyaning jiddiyligi va boshqalar. Harbiy xizmatchining ekstremal vaziyatdagi xatti-harakati uning temperamentining o'ziga xos xususiyatlari (tashvish, javob tezligi va boshqalar) va xarakteri (ba'zi urg'ularning jiddiyligi) bilan belgilanadi.

Favqulodda vaziyatlarda harakatlar (ko'pincha jang qilish), hayotga tahdid harbiy xizmatchidan psixologik barqarorlik, qat'iyatlilik, tashabbuskorlik va intizomni talab qiladi. Psixologik tayyorgarlikka ega harbiy xizmatchilar jangovar vaziyatda xarakterli jangovar hayajonni rivojlantiradilar, ularning diqqatini, xotirasini va tafakkurini kuchaytiradilar, bu esa harakatlar faolligi va maqsadga muvofiqligiga yordam beradi. Psixologik va kasbiy tayyorgarligi yetarli bo'lmagan harbiy xizmatchilarda ekstremal vaziyatda yuzaga keladigan salbiy his-tuyg'ular va psixikaning umumiy holati ta'sirida reaksiya sekinlashishi mumkin, harakatlar va harakatlarning muvofiqligi va barqarorligi buziladi, diqqat va xotira zaiflashadi. Bu ularning ish faoliyatini kamaytiradi va xavf ostiga qo'yadi.

Muayyan qo'shnlarda xizmatga chaqiriluvchining yaroqliligini aniqlashda, uning aqliy jarayonlari va shaxsiy xususiyatlari bilan bir qatorda, ekstremal vaziyatlarda faol harakatlarga tayyorligini rivojlantirish va ushlab turish qobiliyatini aniqlash va undagi vatanparvarlik hissining qay darajada ekanligi ham inobatga olinadi..

Harbiy xizmatchilar ekstremal vaziyatda harakat qilishiga Vatan taqdiri, yaqinlari va yaqinlari uchun mas'uliyatni anglashi; o'ziga ishonch, ularning safdoshlari, harbiy texnika va qurollar; jang qilish, o'zini sinab ko'rish, zaif tomonlarini yengish, dushman ustidan g'alaba qozonish istagi kabilar asosiy rol o'ynaydi.

Diqqatni boshqarish tasavvur bilan chambarchas bog'liq. Diqqat yo'nalishi jangchining hushyorligiga kuchli ta'sir qiladi. Ongli nazoratdan tashqarida bo'lish, e'tibor odamni jangovar topshiriqni bajarish bilan bog'liq bo'lmagan boshqa ob'ektga o'tish orqali chalg'itishi mumkin, bu esa jiddiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Askarda to'satdan kuchli qo'zg'atuvchi (ekrandagi shovqin, xavfli tovush, kuzatuv chegarasidan tashqarida odam yoki hayvon) paydo bo'lish odatini rivojlantirishi, balki butun diqqatini ushbu ob'ektga qaratmasligi kerak, lekin bir vaqtning o'zida. boshqa yo'nalishlarda kuzatish, bu faqat asosiy bo'lishi mumkin. Jangovar vaziyatda e'tiborni jangovar topshiriqni bajarish bilan bog'liq

bo'lgan narsalarga qaratish va ikkinchi darajali ogohlantirishlar bilan chalg'itmaslik tavsiya etiladi.

Shunday qilib, ekstremal sharoitlarda harbiy xizmatchilarning xulq-atvor reaksiyalari asab tizimining xususiyatlariga, hayotiy tajribasiga, kasbiy bilimlariga, ko'nikmalariga, motivatsiyasiga va boshqalarga qarab o'zgaruvchan qadriyatlardir. Jangovar tayyorgarlik askarga harbiy bilimlarga ega bo'lish, jangovar mahorat va ko'nikmalarni rivojlantirish imkonini beradi.

Harbiy xizmatchilarda vatanparvarlik tushunchasi, ularning kundalik faoliyatlari bilan bevosita bog'liq tushuncha hisoblanadi. Harbiylarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, yurt tinchligi uchun muhim poydevor vazifasini o'taydi. Zero, vatan tushunchasi ona so'zi bilan chambarchas bog'liqdir. Haqiqiy vatanparvar mard va jasur vatan himoyachilari yurt tinchligi posbonidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Xoliqov I. R., Jumayev F. Sh. Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasida milliy qahramonlarimizning o'rni.; 2019 yil.
2. Ko'paysinova N.K., Sifat va samaradorlik: ta'lim va tarbiya, ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlik .; 2017 yil.

ILMIY NASHRLAR MARKAZI